

ΠΕΡΙ ΕΝΩΤΙΚΩΝ – ΑΝΘΕΝΩΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΑΠΟΚΙΝΗΤΩΝ ΦΡΑΓΚΩΝ

• Ο Εφέσου Άγιος Μάρκος ο Ευγενικός και η ψευδοένωση των εκκλησιών κατά τη Σύνοδο Φερράρας-Φλωρεντίας (1438/1439)

Η συγκληθείσα Σύνοδος της Φερράρας-Φλωρεντίας (1438/1439) υπήρξε η κορύφωση της απέλπιδος προσπάθειας της πολιτικής και της εν πολλοίς συρόμενης εκκλησιαστικής ηγεσίας της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας να αντιμετωπίσει τον εξ Ανατολών κίνδυνο του Ισλάμ με την εξασφάλιση στρατιωτικής βοήθειας από τη Δύση υπό τον παποκίνητο όρο της αναγκαστικής και εκβιαστικά επιβαλλόμενης «Ενώσεως» των Εκκλησιών Ανατολής και Δύσεως.

Οι προσδοκίες των «φιλενωτικών»

Η «ψευδοένωση» των Εκκλησιών έμεινε de facto κενό γράμμα επί χάρτου, αφού το ίδιο το Ορθόδοξο πλήρωμα της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ακύρωσε τα συμφωνηθέντα παρά το γεγονός ότι κατά τη δεδομένη χρονική στιγμή η μόνη σωτήρια παρέμβαση εφαινότο ή πολιτικώς επροβάλλετο με «αριστοτεχνικό» τρόπο από τη λεγόμενη μερίδα των «φιλενωτικών», ότι θα μπορούσε να έλθει από την Δύση, εάν βέβαια ο Πάπας ικανοποιούμενος από την υποταγή της Ορθοδόξου Εκκλησίας υπό την εξουσία της Τιάρας και του «Πρωτείου» του, ανελάμβανε την σχετική πρωτοβουλία να πείσει τους ευρωπαίους ηγεμόνες υπέρ του Βυζαντίου.

Η πλάνη των «φιλενωτικών»

Στην πραγματικότητα όμως οι ελπίδες αυτές ήταν φρούδες, αφενός μεν διότι ο Πάπας δεν είχε τη δύναμη να επιβάλλει στους άνακτες της Ευρώπης την υποτιθέμενη θετική απόφασή του για την απόκρουση του κινδύνου από το Ισλάμ που απειλούσε την Κωνσταντινούπολη, αφετέρου επειδή ακριβώς και οι ίδιοι οι δυτικοί ηγεμόνες δεν ήταν διατεθειμένοι να αναλάβουν το κόστος ενός «σωτήριου πολέμου» υπέρ των Ορθοδόξων Βυζαντινών τους οποίους αντιμετώπιζαν με εχθρική διάθεση ή «πολιτικο-θρησκευτική δυσφορία», ενώ πάντοτε διεκδικούσαν το ρόλο του συνεχιστού και νομίμου διαδόχου της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας που μέχρι τότε ως «αντίπαλον δέος» ή «αγκάθι» στα αδηφάγα και

επεκτατικά σχέδιά τους, υποστασιοποιούσε και ενσάρκωνε η απομονωμένη και αποδυναμωμένη Κωνσταντινούπολη.

Στο συγκεκριμένο αυτό ιστορικό πλαίσιο η εκ μέρους της πολιτικής και εκκλησιαστικής ηγεσίας του Βυζαντίου, εν είδει ανταλλάγματος, προσφερθείσα «θυσία» του πατρώου δόγματος με την ελπίδα της εξασφάλισης της δυτικής βοήθειας φάνταζε ως «απόλυτη ουτοπία» και ήταν de facto, υπό τους όρους βέβαια μιας ρεαλιστικής πολιτικής σκέψεως ήταν de facto, υπό τους όρους βέβαια μιας ρεαλιστικής πολιτικής σκέψεως και δράσεως, τουλάχιστον αφελής και ανεδαφική, κατά τους επιεικέστερους πάντοτε χαρακτηρισμούς.

Οι εκπρόσωποι της λεγομένης «φιλενωτικής» πολιτικής φαίνεται ότι στο βωμό της «πολιτικής σκοπιμότητας» για τη σωτηρία της Κωνσταντινουπόλεως, αντιμετώπιζαν ως υποδεέστερα ή και ανούσια τα περί τη Θεολογία ζητήματα, που αφορούσαν την ανόθευτη και αποστολοπαράδοτη πίστη της Εκκλησίας, και γι' αυτό χωρίς κανένα δισταγμό ή πνευματική συστολή υπέγραψαν την «ψευδοένωση» των Εκκλησιών, η οποία όμως όχι μόνον δεν εξασφάλιζε με βεβαιότητα τη δυτική βοήθεια για την αποτροπή του κινδύνου από το Ισλάμ, αλλά έθετε σε μεγαλύτερο κίνδυνο το Γένος, το οποίο κινδύνευε άμεσα να απωλέσει τη θρησκευτική και εθνική ιδιοπροσωπία και αυτοσυνειδησία του μέσα από μία παποκίνητη πιεστική προπαγανδιστική τακτική «φραγκοποίησης», που ικανοποιούσε τις ακόρεστες θρησκευτικές επιδιώξεις του Πάπα και τις επεκτατικές πολιτικές βλέψεις των λατίνων ηγεμόνων της Ευρώπης.

Οι «ανθενωτικοί» και ο Άγιος Μάρκος ο Ευγενικός

Τον ορατό αυτό κίνδυνο είχαν εγκαίρως αντιληφθεί οι εκπρόσωποι της λεγόμενης «ανθενωτικής» γραμμής με κορυφαίο εκπρόσωπο και εκφραστή της, τον γενναιόφρονα και ακατάβλητο Ορθόδοξο Μητροπολίτη Εφέσου Άγιο Μάρκο τον Ευγενικό. Οι λεγόμενοι «ανθενωτικοί» επ' ουδενί μπορούσαν να αποδεχτούν την «θυσία» του ανόθευτου ορθοδόξου δόγματος, της μόνης σώζουσας γνησίας αποστολικής και πατερικής διδασκαλίας της Εκκλησίας στο «βωμό» των αλλότριων πολιτικών και θρησκευτικών σκοπιμοτήτων. Δεν θα πρέπει επίσης να διαφεύγει της αξιολογικής κρίσεώς μας και η ιστορική αλήθεια, την οποία άλλωστε ε γνώριζαν κάλλιστα οι λεγόμενοι «ανθενωτικοί», ότι εάν το Γένος υποδουλωνόταν στους Δυτικούς, οι οποίοι εν συγκρίσει προς τους Οθωμανούς υπερτερούσαν πολιτισμικά, τότε η πνευματική και πολιτιστική αλλοτρίωση της αυτοσυνειδησίας και ιδιοπροσωπίας των Ρωμιών σε όλα τα επίπεδα θα ήταν ολοκληρωτική και απόλυτη.

Το «άφιλον και υπεροπτικόν των Λατίνων» που επεκράτησε κατά τις συνομιλίες μεταξύ των εκκλησιαστικών ανδρών Ανατολής και Δύσεως στη λεγόμενη «Ενωτική Σύνοδο» Φερράρας-Φλωρεντίας, επιβεβαίωσε τους φόβους του Μητροπολίτου Εφέσου Αγίου Μάρκου του Ευγενικού και της ομάδας των ανθενωτικών, οι οποίοι διέβλεπαν τις δόλιες βλέψεις και επιδιώξεις του Πάπα και εν γένει των λατίνων ηγεμόνων.

Η «πολιτική σκακιέρα» μεταξύ Πάπα και Ιωάννη Η' Παλαιολόγου

Εξάλλου, η όλη προσπάθεια της πολιτικής ηγεσίας του ούτως ή άλλως ψυχορραγούντος Βυζαντίου και της λεγομένης «φιλενωτικής» εκκλησιαστικής μερίδος, η οποία ήταν προσδεδεμένη στις πολιτικές και γεωστρατηγικές επιδιώξεις του Αυτοκράτορος Ιωάννου Η' Παλαιολόγου και των συν αυτώ, να «θυσιάσουν» την ανόθευτη και γνήσια δογματική διδασκαλία της Ορθοδόξου Εκκλησίας, δεν ήταν τίποτε άλλο παρά μια απεγνωσμένη, απονενοημένη και ουτοπική πολιτική και διπλωματική κίνηση που απέβλεπε στην

εξασφάλιση της πολυπόθητης βοήθειας εκ μέρους των Δυτικών και μάλιστα με τις «ευλογίες» του Πάπα. Ο ίδιος ο αυτοκράτορας υποχωρούσε στις υπεροπτικές παποκαισαρικές ορέξεις της Ρώμης «ίνα τι αγαθόν και ωφέλιμον κατασκευάσωμεν υπέρ πατρίδος», όπως από θέσεως αδυναμίας έλεγε. Στην πραγματικότητα η υπογραφή του τόμου της ψευδοένωσης των δύο Εκκλησιών σήμαινε την άνευ όρων υποταγή της Ορθοδόξου Εκκλησίας στον Πάπα, ο οποίος απαιτούσε «γην και ύδωρ» για να προσφέρει την ούτως ή άλλως αμφισβητούμενη «ευλογία» του για τη σωτηρία της Κωνσταντινουπόλεως, η οποία και για τους λατίνους ηγεμόνες της Δύσεως, οι οποίοι σημειωτέον ούτε καν εκπροσώπους απέστειλαν κατά τις εργασίες της ψευδοενωτικής Συνόδου, αποτελούσε πάντοτε το «αντίπαλον δέος» και το «πολυπόθητον μήλον της έριδος», που τώρα τους προσφέρετο αναιμάκτως.

Έχει ιστορικά καταγραφεί ότι από διπλωματικής πλευράς η παρουσία του βυζαντινού αυτοκράτορος στη σύνοδο δεν είχε κανένα αποτέλεσμα, αφού δεν είχε καμία επαφή με τους δυτικούς ηγέτες, ενώ ο Πάπας, ο οποίος τον είχε προσκαλέσει, δεν ήταν σε θέση να προσφέρει την απαιτούμενη και πολυπόθητη βοήθεια. Εξάλλου, πολλοί από τους ηγεμόνες της Δύσεως, όπως οι Βενετοί, δεν επιθυμούσαν να προκαλέσουν την οργή των Οθωμανών, επειδή ακριβώς είχαν τα εμπορικο-οικονομικά τους συμφέροντα στην Ανατολή.

Αναντίρρητα, οι ελπίδες των βυζαντινών κρατούντων για την εκ μέρους της παπικής Δύσεως σωτηρία της ψυχορραγούσας αυτοκρατορίας, που ούτως ή άλλως κατέρρεε, απεδείχθησαν de facto φρούδες και μετέωρες, ενώ συγχρόνως οι ίδιοι έθεταν με τις υποχωρητικές και ενδοτικές πρωτοβουλίες και αποφάσεις τους σε άμεσο κίνδυνο την ίδια την πνευματική και πολιτισμική ταυτότητα του Γένους κάτω από την παπική τιάρα.

Ο Άγιος Μάρκος ο Ευγενικός, ο μόνος που δεν υπέγραψε την ψευδοένωση

Τελικώς, ο Εφέσου Άγιος Μάρκος ο Ευγενικός και ο ορθοδόξως φρονών λαός της Βασιλεύουσας εκράτησαν ψηλά την πατρώα πίστη και ακύρωσαν την ψευδοένωση, που ως «δούρειος ίππος» απειλούσε να διαβρώσει και νεκρώσει την αυτοσυνειδησία και ιδιοπροσωπία του ορθοδόξου γένους. Άλλωστε, η ίδια η ιστορική πορεία των πραγμάτων απέδειξε ότι η ανακήρυξη της Εκκλησιαστικής Ενώσεως δεν βοήθησε, αφού η πτώση της Κωνσταντινουπόλεως ήλθε πέντε μήνες αργότερα.

Το «ουδέν εποιήσαμεν» του Πάπα Ευγενίου Δ', όταν πληροφορήθηκε ότι μόνον ο Μητροπολίτης Εφέσου Άγιος Μάρκος ο Ευγενικός δεν υπέγραψε τον όρο της ενώσεως των δύο εκκλησιών, παραμένει διαχρονικά η ακατάλυτη ιστορική απόδειξη ότι υπήρχαν και τότε, όπως και στις μέρες μας, άνθρωποι βαθειάς πίστεως με ακατάβλητο ορθόδοξο φρόνημα αντίστασης που δεν συμβιβάστηκαν και δεν παρέδωσαν την ορθόδοξη πίστη «αντί πινακίου φακής».